

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ZURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/31/7/86

KOSZTY NAUKI SZKOLNEJ
W OPINIACH RODZICÓW
/Komunikat z badań/

Styczeń 1986

Bezpłatne nauczanie jest uznawane za jedno z podstawowych osiągnięć socjalnych w powojennej historii naszego kraju. Nieod- osobnione są jednak głosy, że stale wzrastają koszty ponoszone przez rodzinę na edukację swych dzieci. Celem sondażu przeprowa- dzonego przez CBOS było zbadanie opinii rodziców na ten temat¹. O bezpłatności szkoły jest przekonanych zaledwie około połowy /48,3%/ badanych, 39,3% nie zgadza się z tym, 10,5% nie ma wyro- bionego zdania w tej sprawie. Opinie rodziców na temat bezpłatne- go nauczania były zróżnicowane w zależności od typu szkoły, do której uczęszczało ich dziecko. Rodzice uczniów szkół podstawo- wych najczęściej /54%/ uważali, że szkoła jest bezpłatna, rodzi- ce uczniów liceów ogólnokształcących /45,3%/ byli odmiennego zda- nia /tab. 1/.

Tabela 1

w procentach

Opinie o kosztach nauki	Typ szkoły				
	podsta- wowa	średnia ogólnokształ- cąca	techni- kum	zasadni- cza za- wodowa	ogółem
Jest bezpłatna	54,3	43,0	47,6	49,1	49,1
Nie jest bezpłatna	35,4	45,3	41,0	41,0	40,0
Brak zdania	10,3	11,6	11,4	9,8	10,8

Przynależność do grup społeczno-zawodowych oraz miejsce za- mieszkania nie różnicowały opinii o bezpłatności nauczania. Wyraż- niejszy wpływ na ich kształtowanie miało jedynie wykształcenie. Rodzice o najniższym poziomie wykształcenia /nieukończone podsta- wowe/ częściej niż pozostali uważają, że nauka ich dziecka nie jest bezpłatna /51,6%. Stwierdzono, że obiektywne mierniki oceny sytu- acji materialnej rodziny nie różnicują istotnie opinii na temat kosz- tów nauki.

¹ Sondaż "Rodzina i szkoła" przeprowadzono na przełomie paź- dziernika i listopada 1985 roku na 1470-osobowej próbie rodziców dzieci w wieku 14-18 lat. W próbie przeważały kobiety - 53,9%. Wykształceniem niepełnym podstawowym legitymowało się 14% respon- dentów, podstawowym - 29%, zasadniczym zawodowym - 21%, średnim - 23%, a wyższym - 9%. Robotnicy stanowili 33% ogółu badanych. Średnia liczba dzieci w rodzinie wynosiła 2, a przeciętny wiek dzie- cka, na którego temat wypowiadali się rodzice - 15,9 lat.

Istotny statystycznie związek wystąpił natomiast w przypadku subiektywnej oceny zamożności rodziny. O bezpłatności szkoły byli przekonani przede wszystkim badani lepiej oceniający sytuację materialną własnej rodziny zarówno na skali siedmiopunktowej, jak i w porównaniu z sytuacją innych rodzin /tab. 2 i 3/.

Tabela 2

w procentach

Opinie o kosztach nauki	Ocena sytuacji materialnej rodziny a/						
	1	2	3	4	5	6	7
Jest bezpłatna	25,0	37,0	47,4	58,9	64,0	67,3	71,4
Nie jest bezpłatna	75,0	63,0	52,6	41,1	36,0	32,6	28,6

a/ Ocena na skali: 1 - bardzo zła, 7 - bardzo dobra.

Tabela 3

w procentach

Opinie o kosztach nauki	Ocena sytuacji materialnej własnej rodziny w porównaniu z innymi rodzinami				
	dobra	nieco lepsza	przeciętna	nieco gorsza	zła
Jest bezpłatna	65,0	62,4	57,8	40,0	34,5
Nie jest bezpłatna	35,0	37,6	42,2	60,0	65,5

Stwierdziliśmy również, że opinie na temat kosztów nauki są wyraźnie skorelowane z oceną dorobku 40-lecia w sferze szeroko rozumianych warunków życia ludzi. O bezpłatności nauczania jest przekonanych 81,3% badanych, którzy uznali, że okres ten przyniósł nam same korzyści, i tylko 37% oceniających go negatywnie. W przypadku ocen umiarkowanych /i straty, i korzyści/ opinie są niemal równomiernie podzielone - równie często badani uważają, że nauka jest bezpłatna, jak też, że nie jest bezpłatna /tab. 4/.

Tabela 4

w procentach

Opinie o kosztach nauki	Ocena 40-lecia Polski Ludowej				
	same korzyści	więcej korzyści niż strat	i straty, i korzyści	więcej strat niż korzyści	same straty
Jest bezpłatna	81,3	70,7	50,6	36,5	37,5
Nie jest bezpłatna	18,7	29,3	49,4	63,5	62,5

Dość często wyrażana opinia, że szkoła w naszym kraju nie jest bezpłatna, wynika z konieczności ponoszenia różnego typu wydatków związanych z uczęszczaniem dzieci do szkoły. Wydatki te to nie tylko zakup podręczników i pomocy szkolnych czy składki na komitet rodzicielski, ale także z racji dodatkowych imprez organizowanych w szkole czy też odpłatne formy kształcenia dzieci. Te ostatnie nie są zbyt częste: nauka języków obcych - 19,8%, korepetycje - 12,1% wskazań. Częściej natomiast badani wskazują na konieczność wydatków inicjowanych przez szkołę czy też społeczności uczniowskie lub rodzicielskie: opłaty za wycieczki szkolne /88% wskazań/ i kulturalne imprezy szkolne /63%/, składki z okazji imienin nauczycieli /45,7%/, Dnia Nauczyciela i zakończenia roku /40,0%/. Sporadycznie /13,5%/ mówi się też o składkach na inne cele szkolne.

Najczęściej jako uciążliwe wskazywano na wydatki związane z zakupem podręczników i pomocy szkolnych /39,5%/ oraz wycieczkami szkolnymi /21,8%/.

Nieco uwagi należy poświęcić korepetycjom. Spośród rodziców ponoszących wydatki na nie 1/3 uznaje je za uciążliwe. Konieczność korepetycji występuje najczęściej wśród uczniów szkół średnich ogólnokształcących. Pojawia się również w odniesieniu do uczniów innych typów szkół, także podstawowych i zasadniczych zawodowych.

W wypowiedziach dotyczących uciążliwości kosztów ponoszonych przez rodziców w związku z nauką i kształceniem dzieci można wyróżnić dwie krańcowe postawy. Pierwsza dość powszechna sprowadza się do aprobaty wszelkich tego rodzaju wydatków. Zadeklarowało ją 22,5% badanych, którzy stwierdzili, że żadne z kosztów łożonych na naukę dziecka nie są dla nich szczególnie uciążliwe. Traktują je jako normalne, konieczne, oczywiste. Nie postrzegają ich w kategoriach finansowych, lecz w kategoriach potrzeb dziecka, które w budżecie domowym są preferowane nawet kosztem innych potrzeb. Taką postawę przyjęło tyle samo badanych mieszkańców wsi, jak i miast. Nieco częściej byli to rodzice z wykształceniem wyższym /28,3% wobec 16,4% z podstawowym/ oraz przedstawiciele inteligencji /około 30% wobec 20,3% robotników wykwalifikowanych, 18% niewykwalifikowanych oraz 18,3% rolników/.

Dochód nie różnicował opinii tej grupy badanych o uciążliwości wydatków związanych z nauczaniem dzieci - podzieliła ją zbliżona pod względem wielkości grupa rodziców o najniższych /20,4%/ , jak i o najwyższych dochodach /23,5%/ na 1 osobę w rodzinie. Występuje natomiast zależność między aprobatą kosztów związanych z nauką dziecka a oceną sytuacji materialnej rodziny na siedmiopunktowej skali /1 - bardzo zła, 7 - bardzo dobra/. Im lepsza ta ocena, tym częściej występuje przekonanie, że żadne koszty związane z nauką dziecka nie są uciążliwe.

Drugi typ postawy charakteryzował się brakiem aprobaty wszystkich kosztów związanych z nauką dziecka. Zadeklarowała ją niewielka grupa rodziców /4,3%/. Nie stwierdzono istotnej zależności między oceną sytuacji materialnej a taką postawą. Można jedynie powiedzieć, że najrzadziej reprezentowali ją badani lepiej oceniający sytuację materialną rodziny. Decydujący natomiast wpływ na kształtowanie takiej postawy miał poziom wykształcenia i przynależność do grupy społeczno-zawodowej. Wśród rodziców nie aprobujących żadnych kosztów związanych z nauką dziecka dominowały osoby z wykształceniem podstawowym, przede wszystkim robotnicy niewykwalifikowani i wykwalifikowani.

Stwierdzono wyraźny związek między opinią o bezpłatności szkoły a opisanymi typami postaw wobec uciążliwości kosztów ponoszonych przez rodziców w związku z nauką dziecka. Spośród rodziców uznających te koszty za normalne, oczywiste, konieczne 83,3% wyraża przekonanie, że szkoła jest bezpłatna. Odmiennego zdania /83%/ są rodzice uważający wszystkie koszty związane z nauką dziecka za bardzo uciążliwe.

Przekonanie około 40% badanych rodziców o tym, iż szkoła w Polsce nie jest bezpłatna, jest dość niepokojące. Uwzględniając fakt, że uciążliwość kosztów nauki szkolnej dziecka odczuwają przede wszystkim rodzice biedniejsi, można uznać, iż przekonanie to może sugerować dewaluację jednego z podstawowych założeń ustrojowych w opinii społeczeństwa.